

S:Stanford Universitetinin doktorant? C?f?r C?f?rov:C“Orta m?kt?b mü?llimind?n olimpiadaya haz?rl?q d?rsi keçm?sini ist?m?k do?ru deyil”

E:Elmini zirv?l?rin? apararı yol?ç?tin, m?suljiyy?tlidir.n?böyük?u?urlar?g?rgin?m?yin,z?hm?tin m?hsuludur. YaYaln?z bu yolu öz?h?yat?n?n amal?hesab?ed?n insanlar sonda öz?h?d?fin?çatm??olurlar. Bu?g?ncl?rd?n biri d? yüks?k intellektli, heyr?tamiz riyazi t?f?kkür sahibi, dünyanın top universitetl?rinin beyn?lxalq s?ralamas?nda daim ön c?c?rg?l?rd?yeri??nBAB?-?n Stanford Universitetinin PHD m?zunü, Beyn?lxalq Riyaziyyat Olimpiadas?n n?q?z?l mükafatç?s?, Amerika vaxt?il? gec? saat 4:06-da Bak?ya canlı?ba?lanaraq az?rbaycanlı? ?agirdl?r? “Skype” vasit?sil? beyn?beyn?lxalq olimpiadalara haz?rl?q d?rsi keç?n, bununla da /?sh?v?t?np?rv?rlük nümün?si s?rgil?y?r?ki t?hsil ictimaiyy?timizin d?rin etimad?n? qazanm?? C?f?r C?f?rovdur. Az?rbaycana i?tirak etdiyi beyn?lxalq olimpiadalardan 3 q?z?l medal g?tirm? istedadlı? g?ncl? söhb?t? ba?lamazdan ?vv?l onunla daha yax?ndan tan?? olaq.

- Bilirsiniz ki, bütün dünyada g?nc istedadlar?n yeti?dirilm?sini m?s?l?sin? xüsusi diqq?t var. Bunun s?b?bini n? il? izah ed?rdiniz?

- A:Art?q bütün dünya elmin v?onun g?tirdiyi yenilik?rin öz ölk?l?ri v?lg?l?c?k n?sill?ri üçün nec? ön?mli oldı oldu?unu daha yax??ı anlay?r. Buna gör? d? g?nc istedadlar?n yeti?dirilm?sini h?n yerd? xüsusi diqq?t yetirilir. Dövl?t?rin g?l?c?kl?ri bu istedadlı? n?sill?rd?n v? onlar?n dünyaya ver?c?yi töhf?l?rd?n as?l?d?r.

- A: Ayr?ayr? ölk?l?rd? nüfuzlu universitet m?zunlar? orta m?kt?b? agirdl?rinin elm? c?lb edilm?sini proqramlar?na c?lb olunur. S?hv etmir?ms?, 37 ölk?d? bu cür proqramlar var. AB?-da universitetl?rin orta m?kt?bl?rl? buna b?nz?r ?m?kda?l?q proqramlar? v? ya layih?l?ri varm??

- A: Amerikada universitet v?ba?qa müst?qil t??kilatlar bu sah?l?rd? çox i?görül?r. M?s?l?n, orta m?kt?bi qurtqurtarma?a yax?n olan m?kt?bil?n universitetd?, keçil?n d?rsi?rd? i?tirak ed? v? yayı t?tili dövründ? universitet laboratoriyalar?nda i?l?y? bilirl?r. Bundan ?lav? ki, kiçik ya? qruplar? üçün d? elm? v? inc?s?n?t? amaraq yaratmaq m?qs? dil? müxt?lif proqramlar t??kil olunur. M?s?l?n, m?nim m?zunu oldu?um Stanford Universiteti d? daxil olmaqla bir neç? universitetd? “Math Circles” adlanan proqram var. Bu proqramda h?r h?ft? orta m?kt?b? agirdl?rin? pulsuz olaraq un universitetin mü?lliml?rind?n v? ya orada oxuyan doktorantura t?l?b?l?rind?n biri h?e hans?sa bir riyazi mövzunu ?yl?nc?li ??kild? ba?a salma?a çal??r. Bu v? bunun kimi t??kilatlar g?ncl?ri müxt?lif elm sah?l?rin? yönl?ndirm?y? çal??rlar.

“Riyaziyyat olimpiadalar?na ?n gec VII sinifd?n ba?lamaq laz?md?r”

- A: Ali m?kt?bl?rin ?zdind? xüsusi istedadlar? sinifl?rinin yaradılmas? ideyas?n?n olimpiadaç?lar?n haz?rlanmas?nda rolu bar?d? n? dey? bil?rsiniz?

- Ali m?kt?bl?rin istedadlı? g?ncl?rin yeti?m?sind? bel? yax?ndan i?tirak etm?si t?qdir? layiqdir. D?ünür?m ki, g?l?c?yin elm adamlar?n?n bel? elm m?rk?zl?rind? yeti?m?yind?n daha yax?? heç n? ola bilm?z.

- Sizc?, olimpiadaç?lar?n haz?rlanmas? i?in? n? vaxtdan, hans? sinifl?rd?n ba?lamaq laz?md?r?

- M?nc?, riyaziyyat olimpiadalar?na ciddi ??kild? haz?rlama?a ?n gec yeddinci sinifd?n ba?lamaq laz?md?r. S?kkizinci sinif? ba?layan bir ?agird bütün orta m?kt?b materiallar?n? bitirm? olmal?d?r ki, ilin sonunda keçiril?n Junior Balkan kimi daha ciddi olimpiadalara haz?rlama?a vaxt? qals?n. Amma yax?? olard? ki, olimpiada ruhu v? h?y?can? u?aqlara daha da g?nc ya?lardan a??lans?n. Amerikada bunu Mathcounts, Mathleagues ve Math Circles kimi müxt?lif universitet v? qeyri-hökum?t t??kilatlar? edilir?r. Bir neç? ildir Az?rbaycanda da a?a?? ya? qruplar?n?n da i?tirak etdiyi d? dünyaca m??h?b Kenquru olimpiadas? keçirilir. Ölk?mizd? bu v? buna b?nz?r bilik yar?lar?n?n müsabiq?l?rin keçir?lilm?sini olimpiadalara mara?? t?bi? olaraq art?r?r. Bu da öz növb?sind? g?l?c?kd? daha güclü ?agirdl?rin yeti?m?sini köm?k edir.

- Beynəlxalq olimpiadaçılarla hansı müəllimlər mütəmül olmalıdır?

- Olimpiada dərsləri üçün xüsusi müəllimlər heyəti olmalıdır. Bundan ötrü olimpiada proqramın yaxşı bilən, onları uşaqlara rahat başa sala bilən, olimpiada hərəkətlərindəki yenilikləri ayaqlaşa bilən müəllimlərin ehtiyac var. Çünki olimpiadaya hazırlıq qrupunda əgirdirlər, adətən, dərslər proqramında olmayan, ali məktəblərdə yiyələndirən tapırıqlar üzərində işləyir, çox çətin misal və məsələlərin həlli yollarını tapmağa çalışırlar.

Bu işə xüsusi müəllimlər mütəmül olmalıdır. Normal bir orta məktəb müəllimindən olimpiadaya hazırlıq dərsləri keçməsinə istəməkdənsə, deyil, Olimpiada proqramı məktəb proqramlarından tamamilə fərqlidir. Orta məktəb müəllimlərinin sadəcə əgirdirlər olimpiadalara həvəsləndirməyi xahiş ediblər.

- Beynəlxalq olimpiadalar üçün seçim hansı şərtlərlə və səsəndə aparılmalıdır? Əgirdirlər daha çox nəzəri və ya praktik bacarıqlarına diqqət yönəldilməlidir?

- Çin Olimpiadalarına seçilmələri üçün proqramları və mümkün qədər çox əgirdirləri tətbiq ediblər. Bu sahədə Azərbaycanın son illərdə çox irəliləyişi olduğunu düşünürəm. Məsələn, orta məktəbdə oxuyarkən olimpiadalarda dünya standartlarında hazırlıq apararaq sadəcə bir neçə özləmə məktəblərindəndən isə Tsinghua Nazirliyi müxtəlif orta məktəblərdən seçilmələri əgirdirləri xüsusi hazırlıqdan keçirdilər. Olimpiadalara hazırlıqları. Seçimlərin daha çox əgirdirlər arasında aparılmasında rəqabət və keyfiyyətin artırılması yaradır. Bunu indi dərslərdə dediyim olimpiada sinfində də aşırı görmək mümkündür. Hazırlıqlar zamanı əgirdirlər həmin nəzəri, həm praktiki və həm də psixoloji bacarıqlarına diqqət yetirilməlidir. Əgirdirlər olimpiadada dərsləri bilik tətbiq etmə suallarına vəsaitlərində həll etməyi bilməli, çətin suallarla qarşılaşanda zaman həvəsindən dönməli və ruh yüksəkliyini daim uca tutmalıdır.

- Siz artıq bir neçə ildir ki, riyaziyyat üzrə Azərbaycan komandasına olimpiada hazırlıqlarında dəstək verirsiniz. Əgirdirlərimizin güclü və zəif cəhətlərini görürsünüz?

- On illərdən çoxdur Azərbaycan, Türkiyə və Amerikada orta məktəblərdə əgirdirləri könüllü olaraq olimpiada dərsləri deyirəm. Azərbaycan komandası illərlər bu il yenidən bərabərliyi bəsləməyə əgirdirlərimizin ümumi səviyyəsi vəvvv?lki illərlə müqayisədə çox yüksəkdir. Nəzəri bilikləri, olimpiada təcrübələri və çalışmaları istəklərində olduqca razıyam. Düşünürəm ki, psixoloji hazırlıq daha çox diqqət yetirmək və imtahanda inamla işləməyin yolları üzərində daha çox çalışmalıdır.

“Valideynlərin olimpiada prosesindəki rolunu xüsusi qeyd etməkdə istərdim”

- Siz olimpiada qəzəli sahibsiniz. Sizcə, istedadlı əgirdirləri Beynəlxalq Olimpə aparacaq müəllimlər necə seçilməli, onlar hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdırlar?

- Yaxşı olardı ki, olimpiada müəllimləri daha vəvvv?lri özləri dərslərimizdə olimpiadalarda tətbiq etmə müəllimlərimiz arasında seçilsin. Məncə, bu müəllimlər həmin hazırlıq prosesinin necə aparılmalı olduğunu daha yaxşı bilərlər, həmin dərsləri öz təcrübələrinə əsaslanaraq əgirdirləri olimpiadalarda hiss etdiklərini daha yaxşı anlayırlar. Amerika komandasının da həmin indiki rəhbəri, həmin rəhbər köməkçisi, həmin olimpiada dərslərində dərslər deyən, deməklər ki, bütün müəllimlər vəvvv?lki illərdə olimpiadalarda tətbiq etmə universitet müəllimləri və tələbləridir.

- Beynəlxalq olimpiadada uşur kimdən daha çox əsaslıdır: hazırlıqlı əgirdirlər, yoxsa hazırlıqlı müəllim?

- Məncə, olimpiadada uşur qazanmaq əgirdirlər müəllimin hər ikisindəndən əsaslıdır. Əgirdirlər olimpiada

həvəsinə daim yüksək tutulmalı və ciddi şəkildə çalışmalı, müəllimlər isə onları ən yaxşı şəkildə olimpiadalara hazırlamalıdır. Mənim bir də valideynlərin olimpiada prosesindəki rolunu xüsusi qeyd etməkdə istərdim. Əldən olmasın olimpiadalarda medal qazanmaq atletlərin valideynlərinin onları müvafiq qiymətləndirmələri üçün xüsusi işləmələri lazımdır. Bu, fərqli olimpiadalarda da belədir. Məncə valideynlər ağır və daim arxa duran, onu həvəsləndirən və psixoloji hazırlamağa kömək edənlər önəmli amildir və olimpiadada uğurlu biri də onlardan asılmazdır.

“Özümü bəyənlərə baxaraq motivasiya edirəm”

- Siz bir neçə beynəlxalq olimpiadada iştirak etmiş və qızıl medal qazanmışsınız, yaddaşımda daha çox hansə olimpiada qalır? Çətinlik yarandıqda özünüzü necə motivasiya edirsiniz?

- Mən çox yəqində qalan olimpiadalar 2007-ci ildə Yunanıstanda keçirilən Balkan olimpiadası və 2011-ci ildə Hollandiyada keçirilən dünya olimpiadasıdır. Birinci Azərbaycan qatıldığı ilk Balkan olimpiadası idi və mən və təmən bu olimpiadadan qızıl medalla qayıtmışdım. 2011-ci ildəki olimpiadaya isə müəllim olaraq qatılmışdım və biz o il, çox təssüf ki, qızıl medal bir bal ilə qazanmışdım.

(Çətinlik anlarında mən çox özümü bəyənlərə baxaraq motivasiya edirəm. Düşünürəm ki, bəyənlər bunu edə bilərlər, mən də edə bilərəm. Bir də məni çalışdırmaq üçün bəyənlərinə vaxtsa verəcəyini düşünən bir insanam və bunu da əgirdərimə tez-tez vurulaşdıraram. Əstənilən qədər, proqramlı və ciddi şəkildə çalışmasansa, nəticənin gec, ya da tez vaxtda qabağa çıxacağına inanaram.

- Davamçılarınız, Azərbaycan gəncliyində istedadlıları necə kimi tövsiyələriniz var?

- Azərbaycandakı gənclərin özünü daim inkişaf etdirməyi və yeniliklərə açılmağa tövsiyə edərdim. Dünya çox sürətli inkişaf edir və dəyişir. Buna görə də inamla və ruhdan düşmədən özünüzü ən yaxşı şəkildə gələcək üçün yetidirməyə çalışın.

[“Azərbaycan müəllimi” qəzeti](#)